

KRONIKA

ODRODZENIE I REFORMACJA W POLSCE ■ LX 2016 ■ PL ISSN 0029-8514

XXVIII Convegno internazionale *Città e campagna
nel Rinascimento* (Chianciano Terme – Montepulciano,
21–23 lipca 2016 r.)

W tegorocznym kongresie, za którego organizację, tak jak i w ubiegłych latach, odpowiadał mediolański Istituto Studi Umanistici Francesco Petrarca, udział wzięło 38 prelegentów. Tematy dotyczące miasta i wsi w literaturze i kulturze renesansu zostały podjęte przez historyków, literaturoznawców, historyków sztuki, historyków prawa, filologów klasycznych, teatrologów, teologów.

Renzo Marzorati (Università Card. Giovanni Colombo, Mediolan) omówił opis Castiglione Olona z łacińskiego listu pióra Francesca Pizolpasso z roku 1432. Nadawca skoncentrował się na miejscowych pałacach, ogrodach oraz kolegiacie. Dominikański konwent przy florenckim kościele S. Maria Novella – w oparciu o materiały archiwalne – zaprezentowała Laura Saccardi (Università di Firenze). Clara Fossati (Università di Genova) zajęła się opisami związków między Genuą, określaną w deskrypcjach średniowiecznych i humanistycznych jako „panią morza”, bramę Mediterraneo, a terenami wiejskimi na wybrzeżu i w głębi łądu. Villa Farnesina – podmiejska rezydencja Agostina Chigi, bankiera papieża Juliusza II, była przedmiotem wystąpienia Sandry Ducic Colette. Gianluca Masi (Università di Firenze), na podstawie obszernej korespondencji, pokazał związki pierwszych Medyceuszów (głównie Cosimo I) z miastem i wsią (przede wszystkim z Poggio a Caiano i Cerreto Guidi). Obszar Rzeczypospolitej Weneckiej zainteresował Luciana Patettę (Politecnico di Milano) oraz Massima Galtarossę (Università di Padova). Pierwszy z badaczy podniósł kwestię Palladiańskich projektów pałaców miejskich oraz wiejskich willi, drugi natomiast – wiejskich obszarów Veneto, które podczas epidemii dżumy w 1575 i 1630 r. stały się dogodnym miejscem przymusowej ucieczki z miasta. Poza Półwysep Apeniński, do zamku Montaigné’a, gdzie filozof spędził ostatnie dwadzieścia lat życia, wyprawiła się Ilana Zinguer (University of Haifa), a do Hiszpanii – Maria José Coperias Aguilar oraz Julia Benavent i Maria Munoz (Universitat de València). Podjęły one zagadnienia – odpowiednio – roli wsi w życiu miasta (na przykładzie Valladolid w okresie regencji Joanny Austriackiej w latach 1554–1559) oraz wspaniałych ogrodów kardynała Antonia Granvelle. Jego umiłowanie życia wiejskiego (głównie polowań) zainspirowało również Annę Andolfato (Walencja). Rocio Gutierrez Sumillera (Universitat de València) ukazał – na podstawie lektury pamfletów z XVII w. – Londyn jako miasto wad (prostytucji, korupcji).

Znaczna część wystąpień dotyczyła konkretnych tekstów literackich, zarówno łacińskich, jak i w językach wernakularnych. Stefano Pittaluga (Università di Genova), oparł się na *Intercenales* oraz liście do *Uxoria* Leona Battisty Albertiego, aby przedstawić wieś jako miejsce sprzyjające medytacji, refleksji, tworzeniu. Poezja elegijna Christoforo Landino (*Xandra*) została omówiona przez Illarię Pierini (Università di Firenze). Satyry pióra Tita Vespasiana Sozziego scharakteryzowała Béatrice Charlet-Mesdjian (Université d'Aix-Marseille). Twórca często porównywał miasto – siedzibę wielkiej polityki i hałasu – z wsią, podobnie jak u Albertiego, łączoną z życiem zgodnym z naturą i ułatwiającym *otium letterarium*. Z analogicznej perspektywy ujęła twórczość i życie Marsilia Ficina Alessandra Tarabochia (Università Sacro Cuore, Mediolan), zwracając uwagę na to, że filozof często wyjaśniał, dlaczego raduje się życiem na wsi, sprzyjającym aktywności intelektualnej. Bukoliczna twórczość Boiarda, nawiązująca do utworów podobnego typu Boccaccia i Petrarki, była przedmiotem referatu Claudii Corfiati (Università di Bari). Dwie komedie humanistyczne, rozgrywające się w mieście: *Philogenia* i *Phylon*, również pozytywnie ujmujące prostą egzystencję miejską i negatywnie oceniające miasto i jego wartości, omówił Attilio Grisafi (Università di Palermo). Étienne Wolff (Université de Paris Ouest Nanterre La Défense) wykorzystał zbiory nowel i humanistycznych facecji, aby pokazać, że tak samo często pojawiają się w nich postaci głupich wieśniaków, jak i mieszkańców miast. Luisa Secchi Tarugi (Istituto Francesco Petrarca) przybliżyła treść włoskich wierszy Lorenza il Magnifico, z uwagą pochylającego się nad życiem rolników, wyrażającego pragnienie zjednoczenia z naturą. Dychotomia *urbanitas / rusticitas*, istotna dla zrozumienia *De sermone* Giovanniego Pontana, pojawiła się w wystąpieniu Johna Butchera (L'Accademia di studi italo-tesdeschi, Merano). Maurizio Pegrari (Università di Verona) za pośrednictwem *Baldusa* Teofila Folengo pokazał, że w tym dziele mieszkańcy miasta z ekonomicznego i socjologicznego punktu widzenia w neatywny sposób waloryzują wszystko, co związane ze wsią. Sielankopisarstwo francuskojęzyczne (Pibrac, Rapin, Gauchet, Charron i in.), sławiące *otium rusticum* w miejscu zamkniętym i poza murami miejskimi, zwięźle podsumował Aldo Gennai (Université de Montpellier). Mirosław Lenart (Uniwersytet Opolski) dowiódł, że konfrontowanie miasta i wsi w kulturze Rzeczypospolitej w okresie renesansu często wyglądało podobnie jak w Italii, w szczególności na obszarze Veneto. Anna Laura Puliafito (Univeristy of Warwick) zwróciła uwagę na rozposzechnione w *volgare* (w pismach Bernarda Cavalcantiego i Alessandra Piccolominiego) przeciwstawienie retoryki miasta i wsi. Na drugiej księdze komentarzy do *Psalmów* Giovanniego Battisty Folengi oparł się Roberto Osculati (Università di Catania). Analizie materiału zawartego w leksykonach i encyklopediach poświęcone były prelekcje Jeana-Louisa Charleta (Université d'Aix-Marseille) oraz François Roudaut (Université de Montpellier). Wykorzystali oni następujące kompendia: *De Partibus aedium* Francesco Marii Grapalda (Charlet) oraz *Margarita philosophica* Georga

Reischa, *Académie française* Pierrea de la Primaute i in. (Roudaut). Dwa wystąpienia odnosiły się do refleksji architektów (od Albertiego po Francesco di Giorgio i Leonarda da Vinci), które scharakteryzowali Ettore Jaulardo (Università di Roma La Sapienza) oraz Marco Versiero (SUM, Istituto di scienze umane, Napoli).

Kolejna grupa referatów opierała się na literackich utopiach z *Utopią* Morusa i *Città del Sole* Campanelli na czele, które w kontekście związków między miastem idealnym a wsią, stanowiącą dlań zaplecze ekonomiczne, omówił Serge Stolf (Université de Grenoble). W swojej prezentacji uwzględnił on także mniej znane, choć nie mniej ważne, *Mondi* Antonia Francesca Doniego oraz *Città felice* Francesca Patriziego. O zagadnieniu świadomego wyboru życia na wsi, rozważanego w poezji humanistycznej (m.in. Alda Manuzia, Teodora Gazy, Angela Poliziana) w szerokim kontekście literatury antycznej (głównie takich twórców jak: Horacy, Tibullus, Marcjalis, Plutarch) mówił Claudio Bevegni (Università di Genova), z kolei Adriana De Angelis (Università Federico II, Neapol) skoncentrowała się na kwestii poszukiwania odpowiedniego i idealnego miejsca do życia, które w piśmiennictwie renesansu zaowocowało właśnie pojawieniem się utopijnych wizji miast idealnych.

Dwa wystąpienia dotyczyły: toczonych w okresie Quattro- i Cinquecenta dyskusji filozoficznych na temat *summum bonum*, w których często pojawiało się – związane z miastem i wsią – zagadnienie dwóch modeli życia: *vita attiva* i *vita contemplativa* (Manfred Lentzen, Westfälische Wilhelms-Universität, Münster) oraz porównania (obecnego w pismach m.in. Bodina, Agrippy von Nettesheim) między żyjącymi na wsi, niewykształconymi czarownicami a magami – ludźmi kultury z miasta (Bruno Lavillatte, Tours).

Na pograniczu między socjologią, filozofią i teologią umiejscowić należy wystąpienie Franca Buzziego (Biblioteca Ambrosiana, Mediolan). Wykorzystał on pisma Marcina Lutra, aby pokazać związki między Wittenbergą i Rzymem w kontekście opozycji miasto – wieś. Giovanni Rossi (Università di Verona) natomiast pokazał – z perspektywy historyka prawa oraz na podstawie *De institutione reipublicae* (przed 1471) sienieńczyka Francesca Patriziego – różnice między miastem a wsią pod względem obowiązków oraz odmiennych ról społecznych.

Jean-Louis Charlet

Université d'Aix-Marseille

Tł. Marta Wojtkowska-Maksymik